

Ola Kadefors

Arkeologisk utredningen vid Trönningenäs

Halland, Varbergs kommun, Lindbergs socken,
fastigheterna Trönningenäs 5:29, 1:15, 1:44, 1:22 och 1:23

Hallands Kulturhistoriska museum, Kulturmiljö Halland

Uppdragsverksamheten, Halmstad 2018

Arkeologisk utredning 2018

Omslagsbild: Anläggningar i OS991. Mot söder. Foto: Ola Kadefors. (Fotonr. 2018-94-12).

Layout: A. Andersson

Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet

Ärende nr ms2006/02316

Innehåll

Inledning	5
Topografi och fornlämningsområde	5
Metod	6
Utredningsresultat	6
Slutsats och förslag till fortsatta åtgärder	15
Tekniska och administrativa uppgifter	15
Referenser	15

Figur 1. Utredningsområdet (vit streckad linje) med näraliggande fornlämningar (rött). Skala 1:10 000.

Inledning

Med anledning av en planerad bostadsbyggnation inom fastigheterna Trönningenäs 5:29, 1:15, 1:44, 1:22 och 1:23 har Kulturmiljö Halland utfört en arkeologisk utredning av de berörda fastigheterna. Utredningen utfördes mellan 2018-11-06 och 2018-11-09 under goda väderförhållanden. Utredningen utfördes medelst sökschaktsgrävning av möjliga ytor och rutgrävning av ytor i skogsmark. Det sistnämnda utfördes inom fastigheterna 1:22 och 1:23. Vegetationen var varierande, växlande mellan betesmark, skog, sankmarker och rivningstomter, något som möjliggjorde prioriteringar inom utredningsområdet. Inom utredningsområdet påträffades sammantaget fyra förhistoriska lämningar som bör förundersökas.

Topografi och fornlämningsområde

I närområdet till utredningsområdet har ett par arkeologiska undersökningar utförts. Direkt söder om utredningsområdet har Lindberg 214 undersökts. Fornlämningen påträffades vid en utredning 2005 (Johansson 2007), då anläggningar i form av härdar, gropar, stolphål och en kokgrop påträffades. Därtill påträffades även slagen flinta. Fornlämningen slutundersöktes 2009 då ett stort antal kokgropar undersöktes. Dessa daterades i huvudsak till yngre bronsåldern (Streiffert 2010). Ytterligare en fornlämning i närområdet som underkastats arkeologi är Lindberg 215. Vid den utredning som utfördes 2010 påträffades slagna flintor. Dessa flintor befanns i ett grusigt lager under ett upp till metertjockt sandlager som i sin tur låg under ett ca 0,30 meter tjockt matjordslager. Då somliga flintor knappt ej var svallade alls så bedömdes det finnas en boplatz från mellanmesolitikum på platsen (Munkenberg 2010). Dock kunde detta aldrig följas upp vid en förundersökning 2011 (Johansson 2011). När det gäller den omgivande fornlämningsmiljön finns två stensättningar, Lindberg 58:1 och 59:1, registrerade på Buaråsen direkt väster om det planerade exploateringsområdet. Vidare finns i närområdet en flintdolk, Lindberg 161:1, drygt 200 meter väster om utredningsområdet. Drygt 100 meter syd om utredningsområdet har även en hjärtformad pilspets påträffats, Lindberg 162:1. Dessa lösfynd indikerar att neolitiska lämningar kan vara förekommande i området.

Metod

Utredningen utfördes av två arkeologer under fyra dagar med en hjulgående grävmaskin. Maskinen valdes utifrån att området var mycket brokigt och en hel del transport var nödvändig både på väg och mellan gården varför en smidig grävare var nödvändig. I huvudsak schaktades matjorden bort för att frilägga alven, men ställvis undersöktes även de undre liggande lagren. I den norra delen av utredningsområdet avsöktes ytan med meterrutgrävning. Inmätningen gjordes med en Trimble GPS med nätverks-RTK och mätdatan behandlades inom dokumentationssystemet Intrasis 2.2.

Det kan tilläggas att marken ej var tillgänglig i sin helhet vid utredningstillfället. Trots att alla markägare var vidtalade fanns hästar i hagarna i den södra delen av området. Att få tag på arrendatorn till denna mark för att få marken tillgänglig blev tidskrävande och tog tid från andra arbetsuppgifter. Detta hämmade framförallt rutgrävningen inom det norra området där ambitionsnivån fick sänkas.

Utredningsresultat

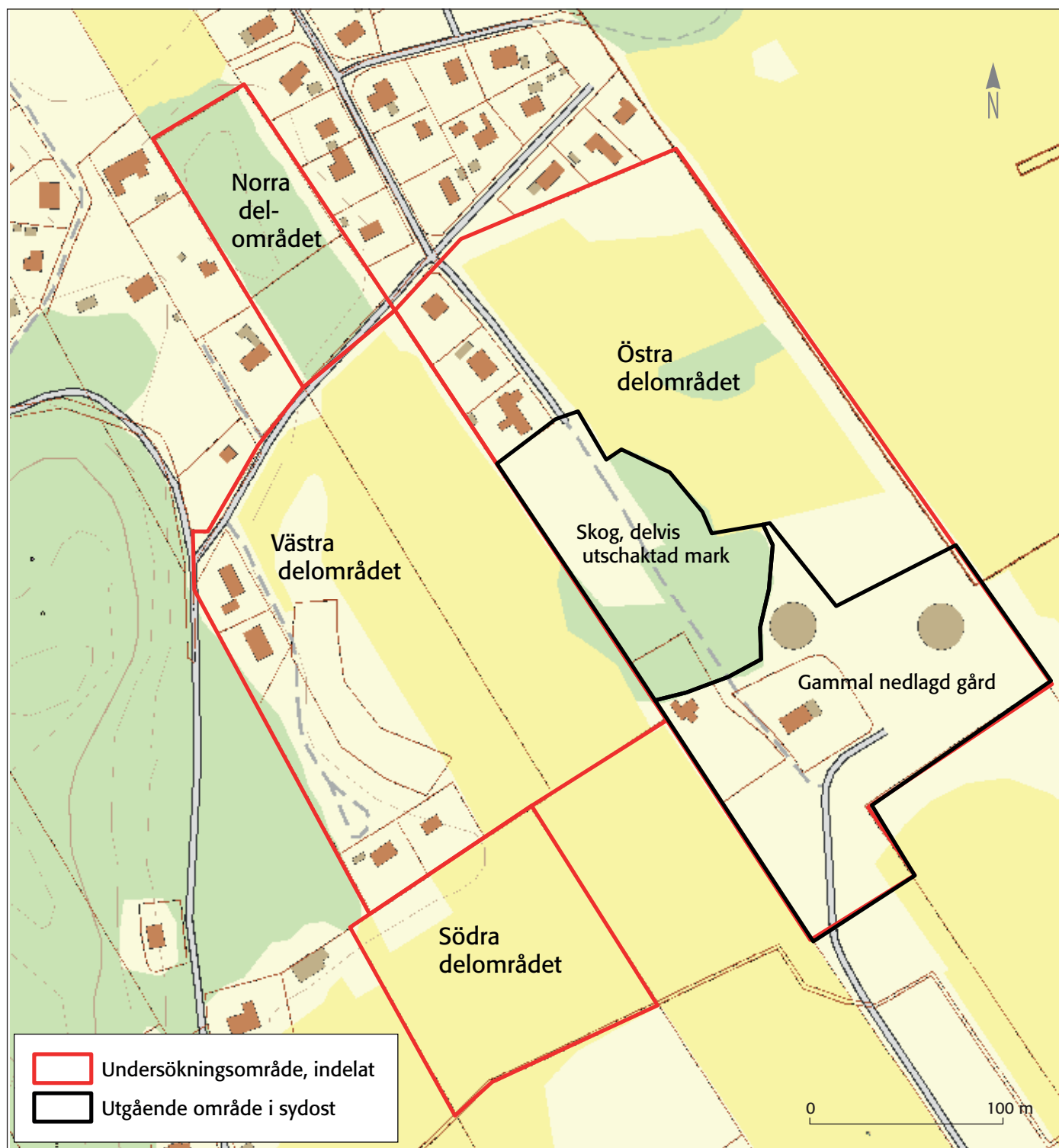
Topografiskt är utredningsområdet beläget i varierande terräng. I huvudsak utgjordes området av betesmark, men inom området fanns även skogsmark och kärrmiljöer. För att öka tydligheten delas området in i fyra delar.

Östra delen av utredningsområdet. I den södra delen av den östra delen av utredningsområdet fanns en gammal hästgård som i huvudsak var riven. En stor del av denna yta var utschaktad och jordlagren var här mycket omrörda. Därtill fanns här en betydande mängd rivningbråte och mycket tydde på att gården byggts om i omgångar. Till stora delar kunde detta område lämnas utan åtgärd. Norr om den nedlagda gården fanns gammal betesmark som föreföll varit oanvänd under några år då delar av dessa ytor var beväxna med sly. Strax väster om den nedlagda gården och den äldre betesmarken fanns områden med alskog. Detta område var mycket blött och delar av det föreföll varit utschaktat.

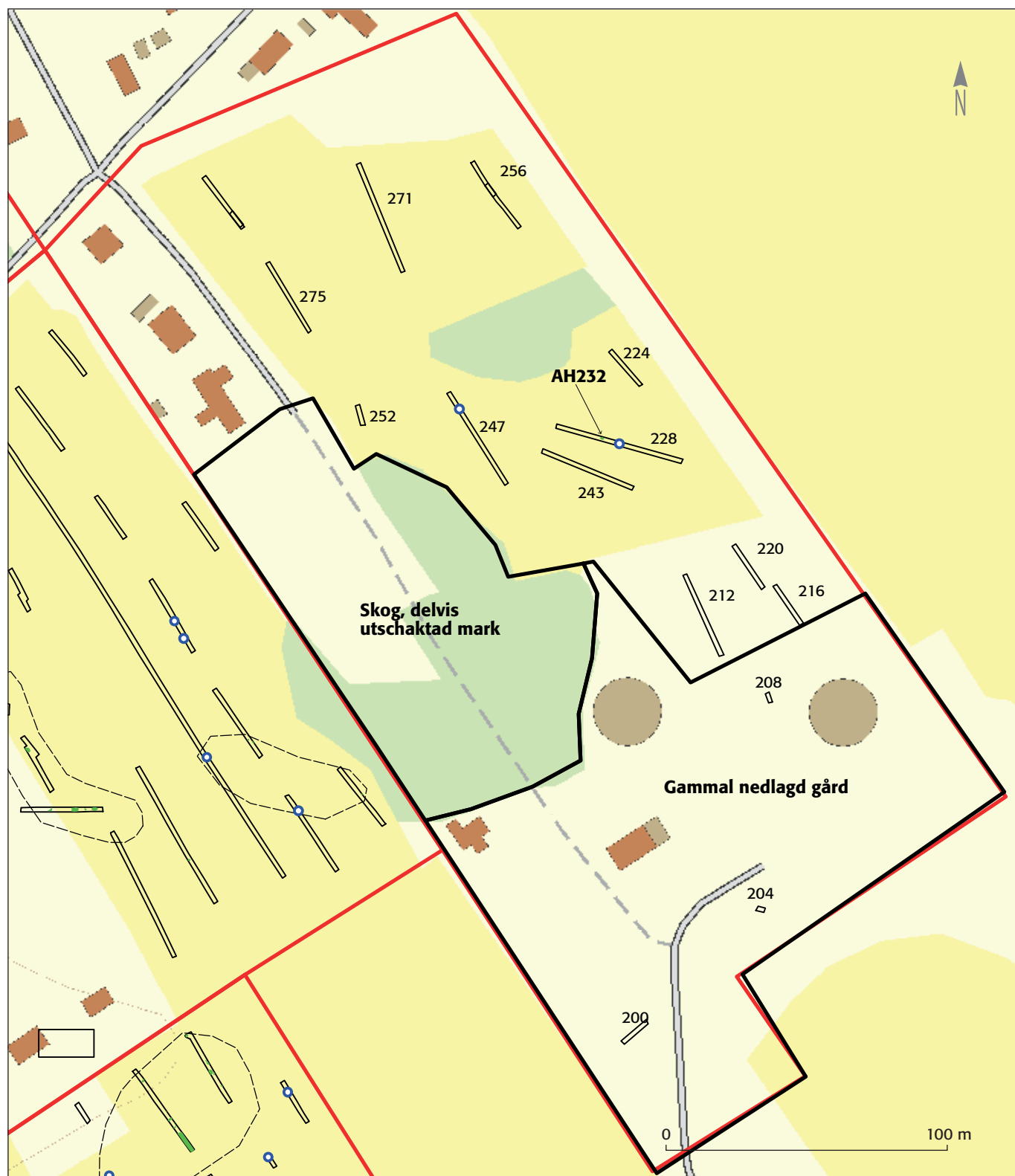
Inom det östra området grävdes totalt 334 längdmeter schakt. Huvuddelen av dessa schakt grävdes i den norra och centrala delarna där terrängen framförallt bestod av äldre betesmark. Detta område var delvis slybevuxet men trots det framkomligt för grävmaskinen. I den norra delen av delområdet påträffades inga lämningar, men centralt inom området påträffades en härd, AH232 i OS228, samt två slagna flintor, ett avslag och en kärna i anslutning till en svag förhöjning. Dessa lämningar bedöms dock som för svaga indikationer för att föranleda en förundersökning.

I den södra delen av området schaktades mycket lite då den nedlagda gården och det våta utschaktade området bedömdes som för skadade för att vara relevanta för undersökning.

Västra delen av utredningsområdet. De västra delarna av utredningsområdet utgjordes i huvudsak av betesmark med en undergrund av fin sand. Sammantaget utgjordes betesmarken

Figur 2. Utredningsområdet uppdelat i delområden. Skala 1:3000.

Figur 3. Östra delen av utredningsområdet. Skala 1:2000.

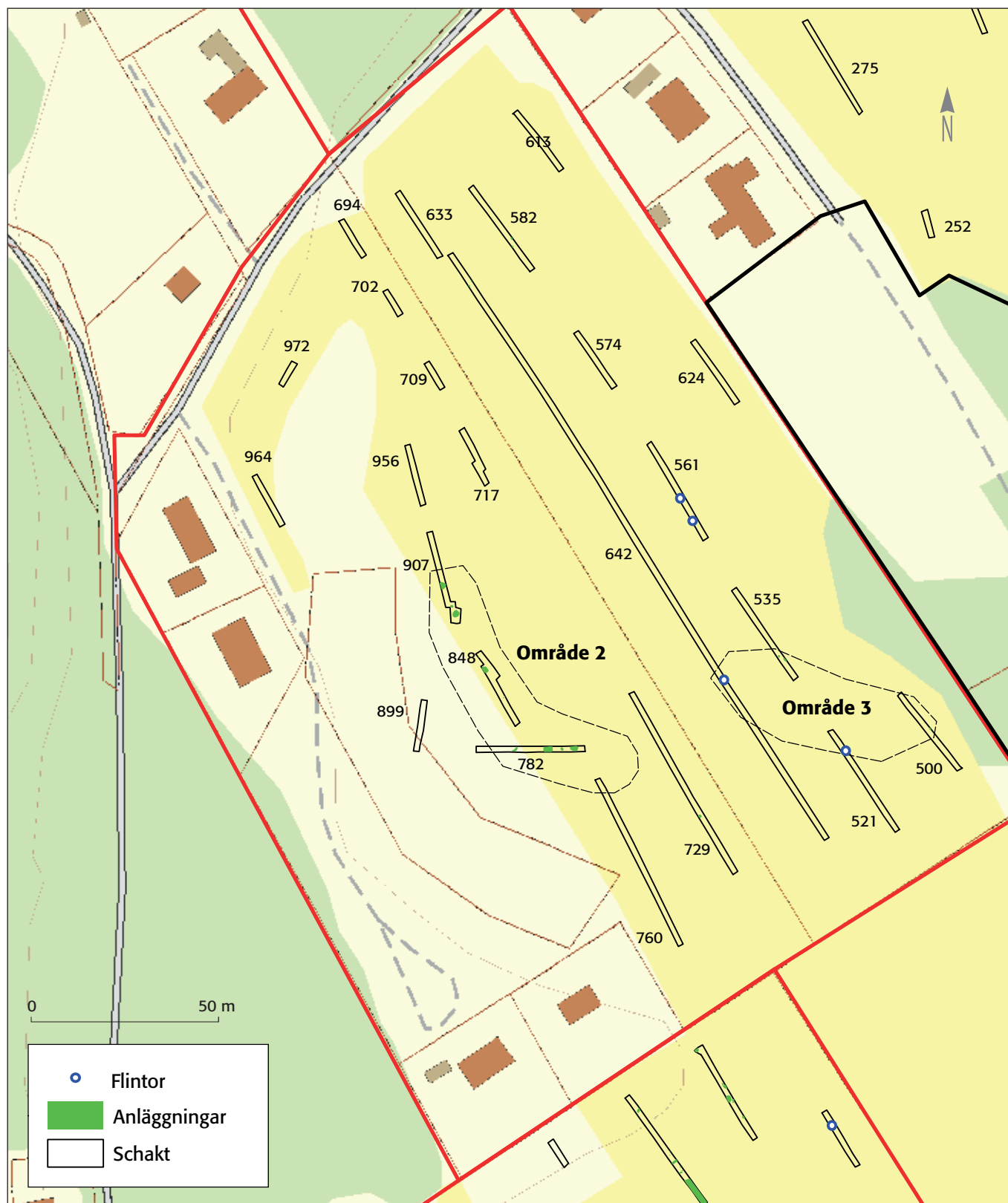

Figur 4. Härden AH232 i OS228 i det östra delområdet. Foto: Ola Kadefors. (Fotonr. 2018-94-09).

i de centrala och västra delarna av tre fält avskilda med gärdesgårdar. I den västra kanten av utredningsområdet fanns ett vattenfyllt dike och en skog bestående av björk och alträd. Detta område kunde ej nås med grävmaskinen varför det ej kunde undersökas.

Inom den västra delen av utredningsområdet påträffades två fornlämningar, en inom fastigheten Trönningenäs 1:15 och en inom Trönningenäs 1:44. Båda lämningarna befanns inom betesmark med ett matjordslager mellan 0,2 – 0,3 meter. Undergrunden utgjordes av brunröd grusig sand. Den östra av dessa fornlämningar, här kallad område 3, bestod av tre härdar och tre flintor som påträffades på en svag förhöjning i betesmarken. Två av härdarna, i schaktet OS535, överlagrades av ett tunt grusigt sandlager med inslag av sot och kol som möjligen kan vara en kulturlagerrest. De påträffade flintorna utgjordes av två avslag och en avslagsskrapa. Det topografiska läget indikerar att den svaga förhöjningen kan innehålla ytterligare fornlämningar varför en förundersökning av ytan rekommenderas.

Inom fastigheten Trönningenös 1:15 påträffades på en svag förhöjning 7 stycken stora härdar, en ränna och fyra stolphål. Härdarna var genomgående runda och innehöll rikligt med skärvsten. Den största av dessa, AH807 i OS782, mätte drygt 2,5 meter i diameter och den minsta härden ca 0,90 meter i diameter. Av stolphålen var två stenskodda. Rännan utgjordes av sotig sand med inslag av skärvsten. Anläggningarna påträffades i huvudsak i schakten OS707, 848, 782 och 729. Den förhöjning där anläggningarna påträffades är samma svaga förhöjning där lämningarna inom område 3 påträffades och sannolikt finns lämningar inom hela detta område även om schakten mellan ytorna var tomma.

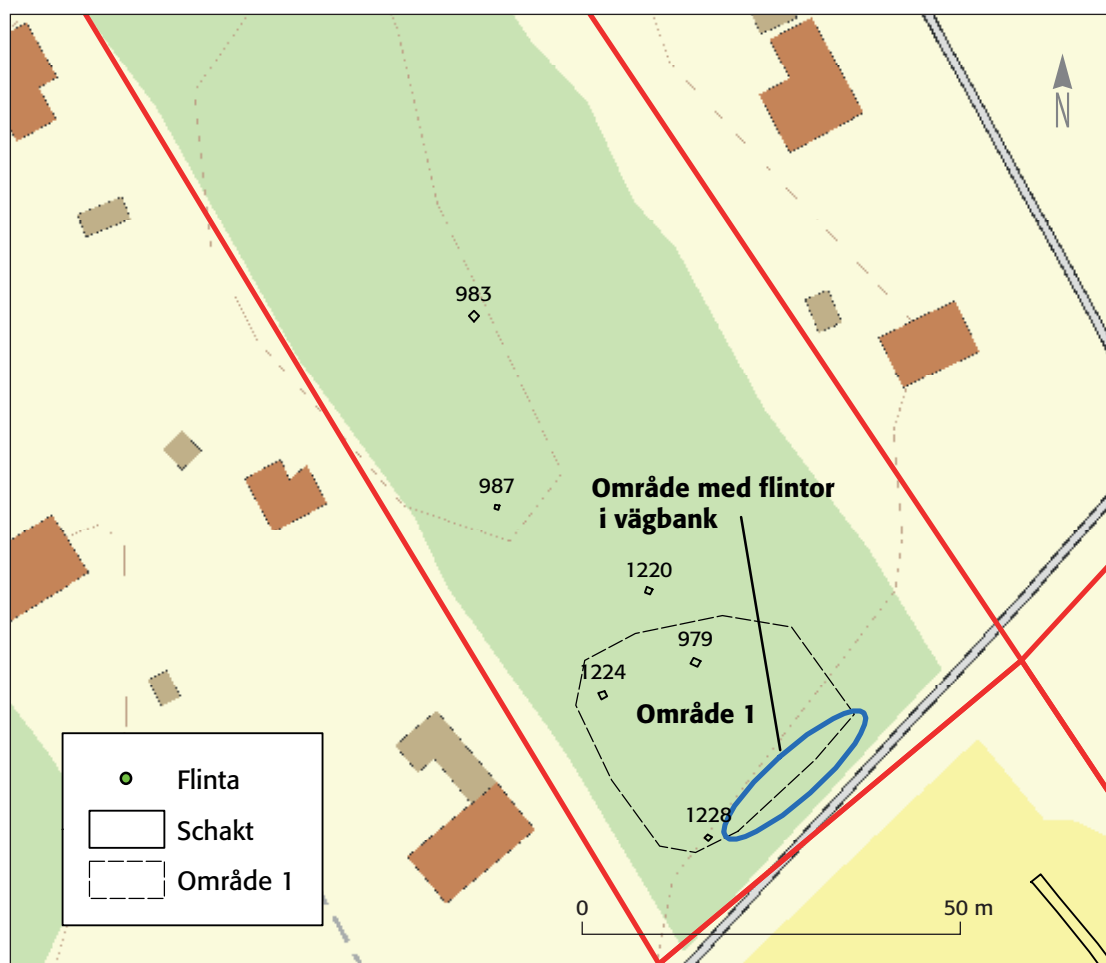

Figur 5. Den västra delen av utredningsområdet med fornlämningarna område 2 och 3. Skala 1:1 500.

Figur 6. Anläggningar i OS782. AH735 centralt i schaktet. Foto: Ola Kadefors. (Fotonr. 2018-94-31).

Norra delen av utredningsområdet. I den norra delen av utredningsområdet, inom fastigheterna Trönningenäs 1:22 och 1:23 fanns en bitvis svärgenomtränglig skogsdunge. Den norra delen av detta område bestod i huvudsak av hälleberg bevuxet med enar, medan de södra delarna utgjordes av skogsmark bevuxet av träd och sly. Inom detta område fanns även en husgrund från modern tid, samt även rikligt med byggbråte. Huset syns på ekonomiska kartan från 1965, men ej på den härardseconomiska kartan från 1919 - 1925. Området gick ej att komma åt med grävmaskinen varför det undersöktes med grävrutor. Inom denna delen av utredningsområdet grävdes sex rutor. I den norra delen av området grävdes en 1 x 1 meter stor ruta, R983, i flack skogsmark. Rutan var svårgrävd på grund av alla rötter och inga fynd påträffades. Resterande rutor grävdes inom områdets södra del i en svag sydsluttning. I de sydligaste av dess rutor, R979, R1224 och R1228 påträffades rikligt med flintor inom ett fornlämningsområde som här kallas område 1. Dessa rutor grävdes något mindre i storlek, 0,7 x 0,7 meter, då terrängen var besvärlig med mycket rötter och vanliga meterrutor tog för lång tid att gräva. Lagerföljden i dessa tre rutor utgjordes av ett övre humuslager upp till 0,25 meter, varpå det följer ett upp till 0,30 meter tjockt grått sandlager. Undergrunden bestod av grusig röd sand och flintorna påträffades i övergången mellan det grå sandlagret

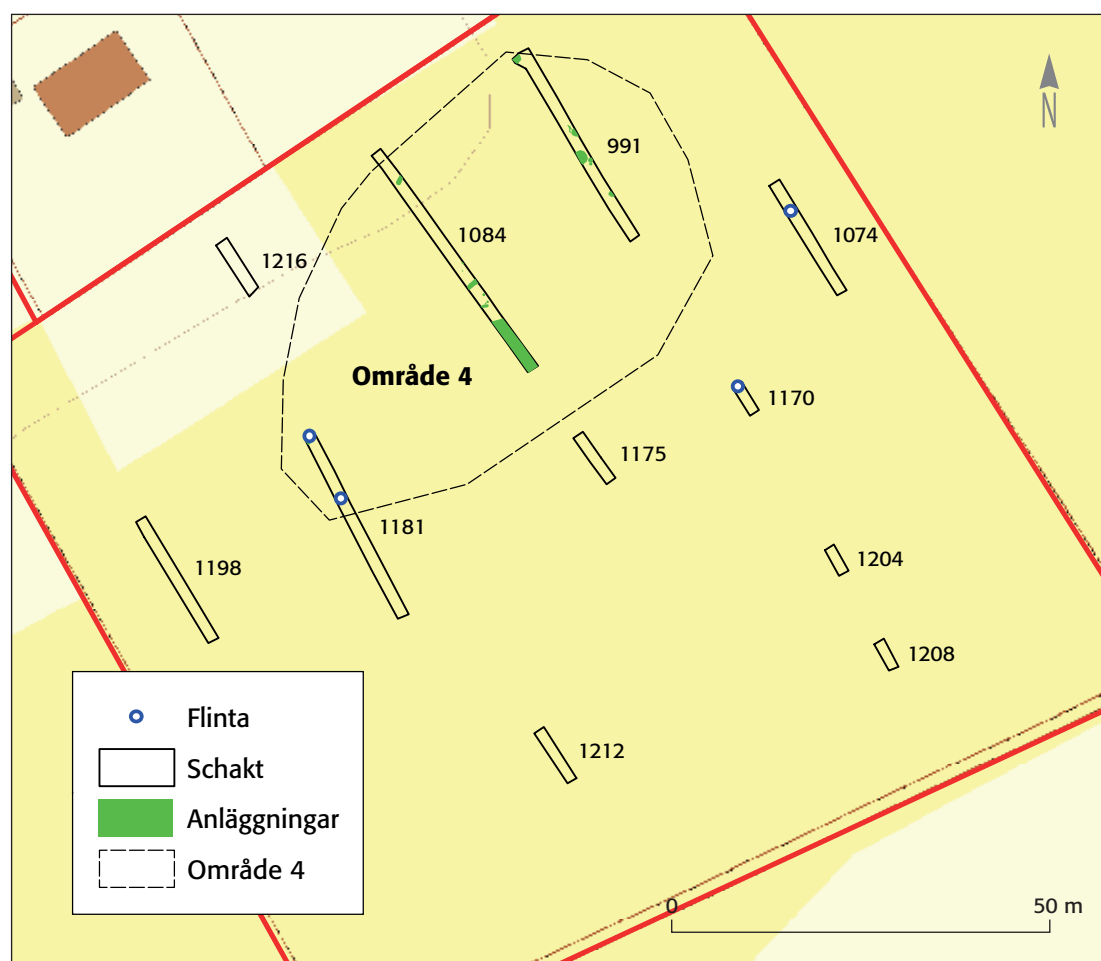

Figur 7. Den norra delen av utredningsområdet med fornlämningen område 1. Skala 1:1000.

och undergrunden. Flintorna utgjordes av avslag, men inga artefakter som kunde bestämmas kronologiskt påträffades. Mängden slagna flintor i dessa tre rutor uppgick till kring 10 stycken i varje ruta. I den sydöstra delen av utredningsområdet fanns en vägbank där det grå sandlagret syntes i diket. Även här påträffades slagna flintor.

Södra delen av utredningsområdet. Den södra delen av utredningsområdet bestod helt av betesmark, med hästhagar och även en paddock. I den norra delen av detta område fanns en förhöjning med en sluttning mot söder där området övergick till flack betesmark. Inom förhöjningen utgjordes markmiljön av ett mellan 0,20 – 0,30 meter tjockt matjordslager över en undergrund av brun grusig sand med rikligt med sorkgångar. Nedanför förhöjningen utgjordes undergrunden våt flammig grågul sand med inslag av järnutfällningar.

Inom förhöjningen påträffades flera förhistoriska anläggningar inom en fornlämning som här kallas område 4. Totalt påträffades här 18 förhistoriska anläggningar och två fynd av flinta. Anläggningarna inom fornlämningen fördelades på fyra gropar, fem härdar, två rännor, ett lager och fem stolphål. Den största av de påträffade härdarna var cirkulär och 1,9 meter i diameter, men de övriga härdarna och groparna var mellan 0,6 – 1,3 meter i storlek.

Figur 8. Södra delen av utredningsområdet. Skala 1:1000.

De två flintorna utgjordes av ett avslag och en rundkärna. Huvuddelen av anläggningarna påträffades utmed sluttningens kant i schakten OS1181, OS1045 och OS991. Sammantaget framstår anläggningarna som förhistoriska boplatslämningar. Det påträffade lagret, AL1164 i OS1084, är ett sotigt lager innehållande viss skärvsten. Lagret är svart och något torvigt, men innehöll inga spår av recenta föremål, och även om det är oklart om lagret är förhistoriskt så kan det inte

uteslutas. Lagret genomgrävdes aldrig, varför dess tjocklek är okänd. I det schakt som drogs där betsamarken planade ut söder om OS1084, OS1175, fanns inga spår av lagret.

Figur 9. Vy över södra delen av utredningsområde med den förhöjning som innehöll förhistoriska lämningar. Foto: Ola Kadefors. (Fotonr. 2018-94-13).

Figur 10. OS1084 med lagret AL1164 i förgrunden. Mot norr. Foto: Ola Kadefors. (Fotonr. 2018-94-14).

Slutsats och förslag till fortsatta åtgärder

Inom utredningsområdet påträffades fyra ytor som innehöll fornlämningar. Tre av dessa lämningar inom område 2, 3 och 4 utgörs av förhistoriska boplatslämningar i form av boplatslämningar och område 1 sannolikt av en stenåldersboplats i form av slagen flinta. Kulturmiljö Halland förordar att dessa ytor underkastas en arkeologisk förundersökning i händelse av exploatering.

Tekniska och administrativa uppgifter

Länsstyrelsens beslutsnummer: 431-5978-2018

Eget diarienummer: 2018-300

Uppdragsgivare: Varbergs kommun

Utförandetid: 6 – 9 november 2018

Personal: Projektledare Ola Kadefors. Linn Nordvall, Mats Nilsson

Koordinatsystem: Sweref 99 TM

Höjdsystem: RH 2000

Läge: Halland, Varbergs kommun, Lindbergs socken, fastigheterna Trönningenäs 5:29, 1:15, 1:44, 1:22 och 1:23. Koordinater X: 6337147, Y:332507

Undersökt: 1169 meter schakt

Dokumentation: Provgropar, schakt, anläggningar, lager mättes in med totalstation. Digital information finns tillgänglig i Intrasprojektet Lindberg2018300u. Digitala fotografier har fotonummer 2018-94:1–17

Fynd: Inga fynd tillvaratogs

Prover: Inga prover togs

Datering: Odaterad

Referenser

- Johansson, Glenn. 2007. *Stolphål, härदार och flintor vid ett bergsimpediment*. UV Väst rapport 2007:16
- Johansson, Glen. 2011. *Förenklad avrapportering, Halland, Linbergs socken, Lindhov 1:22, RAÄ 215. Länsstyrelsens dnr 431-197-11*. UV Väst. Arkivrapport.
- Munkenberg, Betty-Ann. 2010. *Flintor under sand, Lindberg 215*. UV Väst rapport 2010:1.
- Streiffert, Jörgen. 2010. *Många och djupa kokgropar i Trönningenäs*. UV Väst rapport 2010:4.

KULTURMILJÖ
HALLAND

Postadress: Bastionsgatan 3 | 302 43 Halmstad | Tel: 035-19 26 00
E-post: kansli@kulturmiljohalland.se | Hemsida: www.kulturmiljohalland.se